

Mommark

Lokal Udviklingsplan 2010 - 2020 2025 Revideret efterår 2015

- Historie og analyse
- Vision
- Strategi
- Handling

Indledning.....	2
Historie	2
Analyse af Mommark 2010:	5
Visjoner for Mommark 2011	9
Strategi for Mommark 2011	10
Handlingsplan for Mommark 2011	10
Afslutning	14
Revideret handlingsplan september 2015.....	15

Indledning

Denne udviklingsplan er skabt på baggrund af borgernes ønsker til fremtiden med afsæt i Mommarks styrker – naturen, historien og menneskene.

Historie

Mommark (tysk: Mummark) er en lille havnebebyggelse på det østlige Als, beliggende i Lysabild Sogn. Navnet betyder "Mommers mark". Landsbyen ligger i Sønderborg Kommune og hører til Region Syddanmark.

I Jørgen Jacobsens bog "og snart er alting længe siden" står skrevet at, måske har Mommark navn efter en viking der hed Mom, og som måske havde en borg her hvor landsbyen nu ligger.

Der står endvidere, at her i mange år har været en havn med posthus og kiosk, en kro (Mommark Færgegård), færgedrift til både Fåborg og Ærø, ligesom der også i mange år har været en jernbane.

Mommark har sågar haft en smed, en skrædder, en muremester, en købmand og en skole.

Efter sigende skulle der også have været et teglværk ved havnen. Opført i 1844.

Og, det er lidt mere usikkert, der skulle angiveligt også have været en galge. Så måske har der også været en bøddel.

Indtil for få år siden var der 3 campingpladser i Mommark: Bellevue, Solskrænten og Mommark Camping på havnen, hvor der tillige i mange år også var en velbesøgt restaurant.

Krodrift:

I 1830 blev Mommark Færgegård bygget. Kroen blev drevet af familien Bladt frem til 1920. Den fungerede længe som kro for færgerejsende til Ærø. En tid modtog kroen mange kurgæster fra "de midlertidige herrer i Sønderjylland" (den tyske besættelsesmagt) samt embedsmænd og godtfolk fra Flensborg og Kiel.

Efter genforeningen 15. juni 1920 overtog ØK (Det Østasiatiske Kompagni) kroen. Kroen modtog herefter en del gæster fra ØK's hovedkvarter i København.

Under 2. verdenskrig blev kroen inddraget til orlovshotel. Først for de tyske soldater og efter

krigen for amerikanske soldater.

I 1950 overtog Brdr. Sonnichsen Færgegården og solgte den igen i 1963.

Bygningen "Latina", som er tilknyttet Mommark Færgegård, var en kendt og elsket danserrestaurant. Såvel kro som danserrestaurant lukkede i 1963.

I 1964 blev Mommark Færgegård overtaget af Mommark Handelskostskole. I dag kendes stedet under navnet Business College Syd, der også inkluderer Sønderborg Handelsskole.

På Mommark Havn blev der i 1973 bygget en restaurant/kro, der blandt andre aktiviteter havde diskotek i perioden 1980 – 1982.

Militærhistorisk note fra krigen 1864:

"Krigen blev derfor genoptaget den 29. juni 1864, hvor preussiske styrker i et vovet overraskelsesangreb satte over Alssund fra Sottrupskov nord for Sandbjerg Slot. Den danske modstand blev fuldstændig knust, og alle styrker, bortset fra ca. 3.000 dræbte, sårede eller tilfangetagne danske soldater, blev evakueret fra Mommark og rejste videre til Fyn".

Militærhistorisk note fra krigen 1940 -1945:

I slutningen af 2. Verdenskrig, den 4. maj 1945, sejlede Schnellboot S-103 ind i farvandet mellem Ærø og Als (Mommark). Ca. kl. 15.00 fik en jagerbomber fra de Allierede styrker øje på båden og beskød den først med raketter og derefter heftigt med flyets kanoner.

I den følgende time blev S-103 angrebet uafbrudt af 6 bombemaskiner indtil Schnellboot S-103 sank ud for Mommark. Vraget ligger på 33 meter vand 3 sømil sydøst for Mommark, ca. 2 sømil fra kysten.

Også en undervandsbåd blev sænket i det samme farvand, men det vides ikke hvilken båd det var, eller hvor den sank.

Færgedrift:

Mommark - Faaborg

Rederiet Aktieselskabet Mommark Færge eksisterede fra 19. august 1922 til 2. marts 1946, og var ejet af ØK.

Den første færge på ruten Mommark – Faaborg, hed "Mommark" og havde prøvesejlads på ruten den 20. august 1922, og den 25. august samme år blev den første jernbanevogn overført.

Færgen havde dobbelt jernbanespor idet de sydfynske jernbaner havde en sporvidde på 1435 mm, mens Amts Banerne på Als, med station i Mommark Færgehavn, havde en sporvidde på 1000 mm.

Under 2. Verdenskrig sejlede færgen med gasgeneratoranlæg, der trods sabotage fungerede i krigens 5 år.

Den 1. februar 1946 kl. 14.50 overtog De Danske Statsbaner ruten og købte "Mommark" for 1 kr.

Den 11. december 1964 blev "Mommark" solgt til ophugning hos H. I. Hansen, Odense. Færgen blev ophugget januar 1966.

Fra 1963 til rutens ophør sejlede der en ny færge, ejet af DSB.

Ruten blev nedlagt i 1962.

Mommark - Søby

Der har været færgedrift, uden et decideret færgeleje, mellem Ærø og Mommark siden 1650.

I 1922 blev der anlagt en færgehavn i Mommark.

Færgen Øen, der er bygget i Norge i 1972, havde en bredde på 9 M og en lægende på 37 M. Færgen havde plads til 18 biler.

Ruten Mommark – Søby, Ærø blev, til stor beklagelse for beboerne i Mommark, efter mange års sejlads, indstillet den 1. november 2009.

Færgedriften til Søby fortsætter herefter fra Fynshav med en nyindkøbt færge "Skjoldnæs".

Jernbanedrift i Mommark:

Smalsporet jernbane: I perioden 6. februar 1898 til udgangen af februar 1933 kørte der tog til Mommark. Ruten gik fra Sønderborg til Guderup, Skovby, Lille Mommark og derfra via Sarup til Mommark. Banen var en såkaldt smalsporet jernbane med sporvidde på kun 1000 mm. Banen blev bygget indenfor rammerne af "Preussiske Kleinbahngesetz" af 28. juli 1892. At banen blev smalsporet var af hensyn til handlen i Sønderborg, som hermed fortsat kunne beholde al omladning af transitgods.

Banen fungerede primært som godsbane men havde også en del passagerer. I banens bedste år, befordredes over 500.000 passagerer, 50-60.000 tons gods og 20-30.000 stk. levende kvæg.

Ved lov af 19. marts 1934 besluttedes det at lade DSB overtage banen.

Banen blev herefter ombygget til en normalsporet bane og var i drift fra 15. juni til 27. maj 1962.

Fra maj 1962 og frem til i dag foregår offentlig transport fra og til Mommark med bus.

Fælles for alle disse aktiviteter er, at de var meget betydende men de er også fortid.

Havnedrift, fiskere, campingplads og kiosk:

Familien Frederiksen havde i flere år et "slikhus" og en café på Mommark Havn.

Fra 1967 til 1973 har der ved havnen været købmand, cafeteria og detailsalg af benzin.

Havnen har fast haft tilknyttet erhvervsfiskere i mange år.

Campingpladsen blev anlagt i år 1972 af Poul & Elsebeth Andersen. Den senere ejer gik, sammen med havn og kiosk, konkurs i 2006.

I 2008 genåbnede kiosken og i år 2010 blev campingpladsen genetableret, ligesom havnen blev

renoveret så den igen blev attraktiv for lystsejlere.

Lokalplan:

Der findes en lokalplan for Mommark Havn og campingplads.

Planen er benævnt: Lokalplan LY 8, Maritimt Feriecenter "Mommark Skudehavn".

Planen blev vedtaget af det daværende byråd i Sydals kommune, som havnen dengang hørte under, den 8. juni 1988.

Det er stadig, nu 22 år senere, den samme lokalplan som er gældende.

Sammenfatning:

Som det fremgår af Mommarks historiske gennemgang, har området leveret stor aktivitet og været betydende igennem tiderne.

Med udgangspunkt i historien vil Mommark Landsbylaug sætte fokus på de muligheder som landsbyen og området indbyder til.

Mommark Havn skal fortsat være et naturligt midtpunkt for landsbyens aktiviteter, og der skal gøres meget for at bevare stier, kyststrækninger, det åbne landskab og den intime atmosfære.

Det er oplagt, at Mommark skal fokusere på turisme i årene fremover.

Udviklingsplanen tager udgangspunkt i, at der ikke skal bygges flere helårsboliger i Mommark. Havn og campingplads skal bevares med den nuværende harmoniske og intime atmosfære, som er så elsket af borgere og turister.

Det er ligeledes nødvendigt, at den gældende lokalplan annulleres.

At en eventuelt ny lokalplan tager udgangspunkt i, og meget hensyn til, såvel borgenes ønsker som beskyttelse af naturen i Mommark.

Analyse af Mommark 2010:

Her beskrives Mommark 2010 med hensyn til erhverv, turisme, sommerhus, trafikale forhold, befolkningens sammensætning og forretningsudbud.

I dag er der kun få landbrug tilbage i området. Opkøb og stordrift har betydet at de små landbrug er forsvundet.

Som følge af de større landbrug er også erhvervets maskiner taget til i størrelse. Mange veje i området er derfor ikke tidssvarende i forhold til såvel bredde som bæreevne.

De mange transporter til og fra Brdr. Ewers udøver stor slitage på Mommarkvej.

Det kan med stor glæde noteres, at i november 2010 blev Mommarkvej nyasfalteret fra Sarupvej til Havnen.

Det var en meget tiltrængt handling, idet vejen i rigtig mange år ikke havde været vedligeholdt.

De mange nye sommerhuse i området er ligeledes med til at sætte infrastrukturen under pres.

Trafiksikkerheden for både cyklister og gående er jf. ovenstående blevet forringet.

Det vil være en stor udfordring, for landsbyen, at få Sønderborg kommune til at bruge de nødvendige midler til vedligehold og forbedring af infrastrukturen hvad angår veje og cykelstier.

For de lokale beboere og turisterne er områdets trampe-stier en velsignelse. Dog er vedligeholdelsen af samme ikke på et niveau som forventet.

Det forventes derfor, at Sønderborg kommune investerer mere i vedligehold og etablering af nye stier.

Området har også mange levende hegn, som er med til at give landskabet karakter og skønhed.

Uddrag fra HedeDanmark´ beskrivelse af levende hegn:

”Levende hegn og småplantninger er vigtige elementer i det åbne land. De giver skønhed, variation og oplevelser i et kulturlandskab, som hele tiden forandres på grund af byggeri, vejoplægninger og dyrkning af jorden.”

Grunden, hvor Brdr. Ewers driver en afdeling af deres korn- og foderstoffabrik i Mommark, var tidligere anvendt som landbrugsjord. Anlægget blev startet i 1933 af Marius Perregaard og blev senere overtaget af KFK, inden det blev til Brdr. Ewers. Anlægget er i dag Mommarks eneste større industrivirksomhed.

Mommark Handelskostskole er en stor uddannelsesinstitution. Skolen er naturligvis en gevinst for Mommark, men samtidig også en virksomhed der bidrager væsentligt til den øgede trafikmængde, specielt på Mommarkvej.

700 meter cykelsti og ingen fodgængerarealer er hvad Mommark kan prale af. Specielt er det en ulempe, at der ikke er anlagt cykelstier til de nærmeste nabolandsbyer, f. eks. Sarup, Lysabild og Tandslet. Det giver derfor sig selv, at det er forbundet med stor risiko at bevæge sig ud i trafikken på cykel og til fods.

Desuden er de små veje i området, Fiskervej og Dalmose, stærkt plaget af tung trafik og hurtigkørende biler. Dalmose burde spærres for tung trafik gennemkørsel, da vejen slet ikke er bygget til den type trafik som opleves i dag. Det er en klar fejl at moderne GPS systemer anviser Dalmose som en gennemfartsvej.

Da Mommark Feriecenter gik konkurs i 2006, forsvandt også den eneste legeplads for børn i Mommark.

Det er derfor et stort ønske at få etableret en naturlegeplads i området og meget gerne på havnen. En lokal beboer har, på opfordring af Mommark Landsbylaug, allerede udarbejdet en projektplan der beskriver det indledende arbejde.

I mange år har Mommark været et yndet udflugtsmål, hvor turister, fra såvel Danmark som fra udlandet, har nydt den flotte natur og den hyggelige havn.

I dag findes der ca. 150 sommerhuse, der for en stor dels vedkomne bruges til udlejning. Når området er fuldt udbygget vil der være ca. 300 sommerhuse. Der er sæson hele året, bl.a. på grund af de gode muligheder for lystfiskeri langs kysten og muligheden for at komme på havfiskeri med en lokal udbyder.

Det er også muligt, at leje en jolle og selv tage på havet.

Et særligt aktiv for Mommark Strand Camping er, at gæsterne kan tage egen båd med og benytte den fra Mommark Havn i ferien.

Og så er roen, naturen og Mommarks beliggenhed, det som der skal til, for at få sind og sjæl i god harmoni hele året.

Befolkningen i Mommark er kendetegnet ved, at børnefamilier og ældre mennesker bor jævnt fordelt mellem hinanden i landsbyen.

I oktober 2010 bor der 25 børn under 14 år i Mommark.

Dog er hovedparten af de ca. 70 husstande beboet af mennesker over 50 år i snit.

Mommark Havn er landsbyens omdrejningspunkt.

Erhvervsfiskere, med Mommark Havn som base, var i 2009, i forhold til omsætning, den største fiskerihavn i Sønderborg kommune.

Der er i 2010 tre fiskekuttere i Mommark Havn, og den ene ejes og drives af en lokal beboer.

Der har i flere årtier været erhvervsfiskeri fra Mommark Havn. I dag er det ofte muligt, at købe frisk fisk fra havnens fiskere.

Før havnens konkurs i 2006 kunne Polar Is oplyse, at Mommark var det næststørste salgssted af is i Sønderjylland. Størst er Sommerland Syd. Målet må være at nå dertil igen.

I 2010 er havnen igen blevet et mål for sejlere.

I årene op til Mommark Feriecenters konkurs i 2006, og de 3 følgende år, blev der ikke investeret en krone i havnen.

Flere års forsømmelse med vedligehold af moler og broer betød, at havnen ikke var egnet som lystbådehavn. En storm den 5. november 2006 ødelagde de sidste broer til lystsejlere og kommunen fjernede derfor de ødelagte broer.

I 2008 overtog Sønderborg kommune resterne efter konkursboet. Dermed overtog kommunen også alle forpligtelser med hensyn til vedligehold af moler, befæstninger og sejltrede.

I 2008 blev der stiftet et landsbylaug i Mommark.

I årene 2008, 2009 og 2010 arbejdede laugene og de lokale beboere hårdt for at få kommunen til at renovere området.

Det lykkedes i 2008 for Mommark Landsbylaug, at få kommunen til at søge en lejer til den lukkede kiosk/café.

Det resulterede i, at kiosken/caféen genåbnede den 5. juni 2008.

Frem til december 2009 udgjorde socialdemokraterne flertallet i Sønderborg kommune. Dette flertal havde besluttet sig til at fastholde den gamle lokalplan fra 1988 og satte den 13. september 2008 Mommarmark Havn til salg.

Imidlertid ville ingen købe havnen og der blev i stedet søgt indgået en lejeaftale med en interesseret partner. Også dette forsøg løb ud i sandet.

Landsbylauget gennemførte allerede i efteråret 2009 en samtalerunde med udvalgte politikere.

Ved byrådsvalget 2009 skiftede flertallet, så det nu blev de borgerlige partier der udlagde hovedpunkterne for den politiske fremtid.

Bestyrelsen for Landsbylauget øjnene nye muligheder og gik i forhandling med politikerne, og den 24. marts 2010 besluttede et flertal i byrådet at renovere Mommarmark Havn og campingplads. Socialdemokraterne var stadig imod.

Campingpladsen genåbnede den 1. maj 2010 og havnen blev officielt indviet den 4. juli 2010.

Havnen havde været åben for lystsejlere i et par måneder inden da, og lokale beboere havde, med økonomisk støtte fra Sønderborg kommune, malet moler og fyrtårne hvide så alt stod flot og indbydende.

Udover landmænd og erhvervsfiskere er der, indenfor serviceerhvervet, enkelte selvstændige erhvervsdrivende med arbejdsplads i Mommarmark.

Der findes 2 forretninger i Mommarmark.

Brdr. Ewers landbutik henvender sig specielt til landmænd, men har i mindre omfang også produkter til havefolk. Desuden sælger butikken en del udstyr til hestehold, samt træpiller til opvarmning.

Mommarmark Strand Café ved havnen, er Mommarmarks eneste tilbud i forhold til mindre udbud af dagligvarer, udskænkning, grillmad og mulighed for at få serveret kaffe, te og kage.

Tilbuddet er dog kun aktuelt i perioden 1. marts til 1. november.

Caféen er meget afhængig af campingpladsens og havnens gæster samt turister fra sommerhusene. De lokale beboere har kun periferisk betydning for omsætningen.

I 2009 startede Mommarmark Landsbylaug aktiviteten "Mere Musik i Mommarmark". Formålet var at skabe liv og stemning på havnen mindst 1 gang årligt. Aktiviteten vil altid være med minimum ét jazzband som aktør.

Premieren var en succes. Der kom ca. 600-800 publikummer, som nød det gode vejr og den dejlige jazzmusik. Bandet som leverede den 1. optræden var "Royal Garden Jazz Band". Og formålet, at få sat fokus på havnens og campingpladsens elendige tilstand, lykkedes i tilfredsstillende grad.

"Mere Musik i Mommarmark 2010" blev en fantastisk oplevelse. Landsbylauget havde inviteret Kommunen med, således, at en repræsentant fra Kommunen ved samme lejlighed kunne indvie havnen. Indvielsen blev foretaget af formanden for Miljø- og Teknik, venstres byrådsmedlem

Peter Hansen. Den vellykkede officielle åbning af havnen blev overværet af ca. 1400 – 1600 publikummer.

Landsbylauget har i 2009 og 2010 afholdt foredrag med kendte personer med tilknytning til Mommark/Als. De 2 arrangementer har været med henholdsvis den kendte TV og radiojournalist Frode Kristoffersen og Knud Skov Rasmussen, formand for Amts Banerne på Als (E Kleinbahn).

Mommark Landsbylaug har afholdt en sommerfest i årene 2008, 2009 og 2010, hvor landsbyens beboere har kunnet mødes til leg, sjov og hygge samt fælles grilning og spising.

Visioner for Mommark 2011 ...

Visioner er rygraden i arbejdet i Landsbylauget.

Visionerne for Mommark skal derfor være realistiske i forhold til natur, boligsammensætning, befolkningsunderlag og økonomi.

Visionen er, at Mommark også i fremtiden skal være et attraktivt sted for fastboende og virke som turistmagnet.

Målet med denne udviklingsplan er, som minimum, at kunne fastholde antallet af indbyggere i landsbyen på samme niveau som i 2010.

Det er ligeledes visionen, at landsbyen ikke bliver præget af tomme og faldefærdige huse.

Mommark skal være et trygt og godt sted at bo for både børnefamilier og turister.

Mommark Havn skal fortsat være en mindre havn med en hyggelig og intim atmosfære. Havnen skal fortsat være en arbejdsplads for lokale fiskere, og øvrige aktiviteter i havnen skal afpasses derefter.

Campingpladsen skal fortsat udvikles og forblive et attraktivt mål for turister. Kiosken/Caféen bør på sigt blive større, ligesom der søges etableret flere aktiviteter ved strand og på havneområdet.

Til turisterne, skal der opstilles en digital informationsstander, som guider rundt til de forskellige attraktioner i Mommark og omegn.

Der skal anlægges veje, cykelstier og vandrestier således, at det er nemt at komme til og fra Mommark fra nabolandsbyerne.

Der etableres gadelys fra krydset Mommarkvej og Fiskervej mod havnen.

Mommark skal have eget forsamlingshus/borgerhus.

Trafik: I Mommark er vejene ikke tidssvarende. Derfor vil det være en vigtig vision, at få Kommunen til inden for en kort årrække, at afsætte økonomi til at indhente den manglende vedligeholdelse og eventuelt udbygge de eksisterende vejanlæg.

Borgerne i Mommark har ingen visioner om flere virksomheder og landbrug eller lignende.

Der er heller ikke basis for at bygge flere huse i landsbyen.

Kulturelle tilbud i Mommark skal prioriteres højt.

Landsbylauget har fra start lagt meget vægt på et oprigtigt og ærligt samarbejde med byrådet i Sønderborg kommune og visionen er, at det skal fortsat være en af hjørnestenene.

Strategi for Mommark 2011 ...

Landsbyen har etableret et landsbylaug, hvor 8 lokale ildsjæle, heraf 7 som bestyrelsesmedlemmer og 1 som suppleant, har valgt at yde en indsats for landsbyen og er af væsentlig betydning for den videre udvikling.

Lige så væsentligt er det, at Landsbylauget har en enorm opbakning blandt borgerne. Det er derfor forventeligt, at der vil være mange frivillige til, at løfte det fremtidige arbejde som denne udviklingsplan byder op til.

Det forventes, at Sønderborg kommune ser med respekt på hvad Mommark Landsbylaug allerede har udvirket. Det foreløbige samarbejde har allerede båret frugt.

Drivkraften forventes at være Landsbylaugets bestyrelse i samarbejde med lokale arbejdsgrupper.

Der vil jf. de enkelte projekter, blive udvalgt samarbejdspartnere og sponsorer efter behov.

Politikerne vil blive inviteret ud til landsbyen og således ved selvsyn kunne danne sig et indtryk af nødvendigheden for de enkelte tiltag.

Landsbylauget vil også arbejde på, at holde en god kontakt til medierne, såvel print-, som elektroniske medier, for derved at have muligheden for eventuelt af den vej at kunne sikre aktiviteterne en høj bevågenhed.

Handlingsplan for Mommark 2011 ...

Landsbylaugets bestyrelse har i september, oktober og november 2010, udarbejdet en skitse til Udviklingsplan for Mommark. Planen blev behandlet på et borgermøde november 2010.

Bestyrelsen for Lauget har, i henhold til resultatet af det afholdte borgermøde, valgt at sætte fokus på følgende:

Naturen, strand, havn og campingplads.

Den gamle og nu nedlagte legeplads på havnen skal genopbygges til en naturlegeplads.

Det nuværende stisystem skal udbygges så det vil være rart at benytte for såvel handicappede som dårligt gående.

Stisystemet også skal være tilgængeligt for vandrere med særlige behov, f. eks. barnevogn, klapvogn eller kørestol.

Der etableres gode udsigtspunkter med mulighed for at grille eller spise medbragt mad.

Ved den populære strand ved Mommark Havn skal der søges anlagt en tømmerflåde ude i vandet så der bliver mulighed for lidt afveksling i forbindelse med svømmeturen eller de badenes leg i vandet.

Eventuelt bygges der også en badebro.

Mommark Landsbylaug vil løbende følge udviklingen med hensyn til forskønnelse af moler og fyrtårne. Det forventes, at der 1 gang årligt skal foretages udbedring af malerarbejdet.

Der skal arbejdes på, at der fra sø-siden bliver et "Velkommen til Mommark Havn".

Det forventes, at Kommunen sørger for materialer og at Landsbylauget, i rimelig udstrækning, sørger for frivillig arbejdskraft.

Der skal etableres flere borde/bænke ved havnekajen ved bassinside.

Campingpladsen bør have mulighed for, at udvide pladsens areal, således, at der kan etableres et afsnit med hytter til udlejning.

Kiosken/caféen udbygges mod syd. Det kunne være i form af en glasveranda, hvor der kan serveres det meste af året.

Samtidigt skal plankeværket mod syd skæres ned i en højde, så der bliver direkte udsigt til vandet og de badende.

Mod nord skal den nuværende terrasse overdækkes, så den er anvendelig i al slags vejr.

Der bør også skabes mulighed for, at selve butikken i caféen bliver større, og dermed kan have et bredere udvalg af dagligvarer.

Dette skal i høj grad også være et gode for lokalbefolkningen, der i dag, er henvist til nabolandsbyerne blot der skal købes mælk eller rugbrød.

Caféen skal sikres bedst muligt mod tyveri og hærværk.

Det aktuelle informationsniveau for gæster i Mommark er meget utilfredsstillende.

Som service for borgere og turister skal der snarest opsættes moderne informations-tavler på Havnen.

Specielt skal informationerne henlede turisten på, at Mommark er et ideelt udgangspunkt for at opleve Sønderborg kommune.

Informationen skal ske med absolut nyeste teknik og teknologi.

Serviceniveau for borgerne i Mommark, herunder kulturudbud.

Hvis sammenhold og et socialt netværk skal kunne fungere er der brug for et lokalt mødested.

Der skal arbejdes på, at få bygget et borgerhus/forsamlingshus f. eks. i tilknytning til havn og campingplads.

Landsbyens beboere vil således, i lighed med andre små samfund i Sønderborg kommune, have et sted til afvikling af sammenkomster, fester og møder.

Her vil også kunne afvikles kulturelle aktiviteter. F. eks. foredrag, kunststillinger, filmforevisning, kursusaktiviteter og lignende.

Til sikkerhed for det økonomiske fundament i forhold til afvikling af de ønskede arrangementer, søges derfor indgået længerevarende

sponsoraftaler med betydende virksomheder i lokalområdet, og virksomheder der har interesse i forbrugerne fra Mommark.

Læs: Lokale beboere og de mange turister.

På sigt skal musikarrangementet "Mere Musik i Mommark" være en heldags- eller weekendbegivenhed.

Landsbylauget vil arbejde på at afvikle arrangementer som kan være til gavn for såvel borgerne, turisterne, havnen og campingpladsen.

Desuden ligger Mommark Havn ekstremt godt i forhold til at afvikle arrangementer med nabolandsbyerne.

Der er kun kort afstand til Tandslet, Sarup, Lysabild og Skovby

www.mommark.net

www.mommark.net, skal have øget fokus og synliggøres i en grad der vil gøre siden til et stærkt redskab i den daglige debat.

Endvidere skal der sættes mere fokus på, at få borgerne til at bruge siden til at informere øvrige beboere i landsbyen om aktuelle tiltag. F. eks. kan der afholdes kurser i mulighederne for at skrive indlæg på siden og eventuelt også generelle kurser i brug af PC og internet.

Hjertestarter:

Landsbyen skal også arbejde på, at der opsættes en hjertestarter på Havnen.

Trafikforhold og tryghed for lokalbefolkningen og turisterne.

Det skal være nemt for alle, også handicappede og ældre og ikke mindst turister, at komme omkring og der skal være up to date faciliteter i form af toiletter, parkeringspladser, vandrestier og cykelstier.

Specielt skal det sikres, at trafikanternes hastighed bliver afpasses til omgivelserne. Der køres i dag meget stærkt på Mommarkvej og Fiskervej.

Det er meget vigtigt for Mommark, at der fortsat vil være en god offentlig transport rundt til det øvrige Als. Der skal arbejdes på, at der ikke køres for sjældent og at det ikke bliver for dyrt.

Mommark ligger ved kysten samt lidt afsides, og kan derfor ikke nyde gavn af andre gennemgående ruter.

Det vil også være meget ønskeligt, at der i forbindelse med etableringen af nye sommerhusområder, bliver anlagt en alternativ vej til det nye sommerhusområde syd for Fiskervej. Vejen kunne anlægges fra Sarupvej langs den gamle jernbane til sommerhusene og dermed lette presset på Fiskervej og Dalmose.

Endvidere ønskes det, at sommerhusområdet deles op i to, således at trafikken ikke kan ledes fra den nye vej fra Sarupvej til Fiskervej og modsat.

Det skal sikres, at trafikken afvikles i en hastighed som afpasses til omgivelserne. Lauget foreslår, at der etableres en eller flere trafikchikaner på Mommarkvej fra byskilt og ned til havnen. Chikaner á la løsning på Sarupvej.

Der skal snarest opstilles en fartmåletavle ved byskilt.

Ligeledes skal der etableres trafikantlæg, som vil sikre at der ikke, som i dag, køres med høj hastighed på Fiskervej.

Der etableres gadelys fra krydset Mommarkvej og Fiskervej mod havnen, hvilket vil sikre en mere tryk færden i området.

Der bliver meget mørkt i området ved overskyede nætter.

Eventuelt opsættes der også gadelys på Fiskervej til Dalmose.

På Dalmose skal der være adgang forbudt for tung trafik.

Landsbyen skal være meget aktiv for at få etableret cykelstier til gavn for, ikke mindst, de små i trafikken, men også til gavn for områdets turister.

Der skal være cykelstier mellem Mommark og Sarup og videre til Lysabild. Denne cykelsti kan etableres fra enden af Fiskervej og videre langs den gamle jernbane. Ligeledes skal Mommarks nuværende cykelsti videreføres til Tandslet.

Tilbud til børn og unge

Der anlægges en naturlegeplads, f. eks. på hjørnet af Mommarkvej og Fiskervej. Området indhegnes. Der er allerede udarbejdet en plan for det indledende arbejde.

Styrkelse af socialt sammenhold

Skal landsbyen Mommark være et attraktivt sted at bo, er det vigtigt at det sociale sammenhold får mulighed for at trives via fester, udflugter, vandreture og kulturelle arrangementer, såsom foredrag, filmforevisning, musik m.m på Havnen.

Vigtigt er det, at udbuddet af arrangementer har så bred en interesse som mulig for borgerne i landsbyen.

En del arrangementer vil blive tilrettelagt så der også vil være interesse fra oplandet.

Samarbejde med andre landsbylaug/landsbygrupper

Med Mommarks gode beliggenhed ved vandet og med en god havneplads, vil det være oplagt, at invitere landsbylaug fra nabobyerne med til større arrangementer, og dermed sikre en forøget mulighed for at tilvejebringe det økonomiske fundament til større arrangementer.

Arbejdsgrupper.

Det være naturligt og nødvendigt, at der i forbindelse med ovennævnte aktiviteter nedsættes arbejdsgrupper med personer udenfor bestyrelsens personkreds.

Samarbejdspartnere.

For at sikre så stor en succes som muligt, vil det være vigtigt at holde en god kontakt til de folkevalgte politikere. I udstrakt grad kontinuerlig have god dialog med f. eks. Teknik- og Miljøudvalg, Kultur og Fritid, Sønderborg Turist- og Erhvervscenter samt andre relevante udvalg i kommunen hvor landsbyens ønsker i givet fald vil blive behandlet.

Der vil også ligge et stort arbejde i, at finde mulige sponsorer, fonde, legater og andre puljer. Kort sagt der skal arbejdes hårdt med FUNDRAISING.

Afslutning

Bestyrelsen for Mommark Landsbylaug betragter denne udviklingsplan som en god guide for de næste 5-10 år med hensyn til Mommarks udvikling.

Resultatet vil i udstrakt grad afhænge af den politiske velvilje og det lokale engagement.

Mange af de ting, som handlingsplanen indeholder, betyder en udgift for Sønderborg kommune.

Men landsbyen fornemmeste opgave ligger i, at fremvise planer, der stiller anlægsudgifter op mod det givtige i at realisere planer som skaber vækst, tryghed og liv i landsbyen.

Mommark tilhører det som politikerne i dag kalder "Udkants Danmark", men som hellere skulle hedde: "Der, hvor Danmark er størst! Plads til liv, plads til vækst".

Løbende vil Landsbylauget udvikle og forfine denne plan. Den daglige dialog borgerne i mellem vil være styrken i planen, og samtidigt skabe den nødvendige debat i landsbyen.

Konklusion: Som et gammelt ord siger, er ingen kæde stærkere en det svageste led.

Revideret handlingsplan september 2015

Den 24. september 2015 deltog 32 aktive personer fra Mommark i et borgermøde på Mommark Marina. Mødet blev ledet af Landsbylauget, og følgende idéer og forslag kom frem efter en livlig debat i seks forskellige udviklingsværksteder:

Hvad er du stolt af:

- Havnen er blevet solgt er en succes som Mommark Marina og samtidig er området blevet flot.
- Flot og vedligeholdt Handelskostskole.
- Naturen.
- Badestranden.
- Fiskeriet.
- Sommerhusområdet.
- Landbruget.
- Historien omkring Mommark som er en del af samfundet.
- Sammenhold/Lauget.
- Udsigten.
- Stjernehimmel.
- Vandet/Havet.
- (Palle).. at der IKKE er vejbump.

Hvad trænger til at blive strammet op?

- Tilbage til 50 km i timen på Mommarkvej fra svinget/Sarupvej og Mommarkvej skal være byzone igen (rumlestriber).
- Gylle skal helst ud midt på ugen, ikke weekend.
- Vedligehold af veje og cykelsti, ny vejbelægning på Dallose og Fiskervej.
- Nyt asfalt på cykelsti ved skoven.
- Dårligt vedligeholdte bygninger.
- Bekæmpelse af råger/krager.
- Flere parkeringspladser ved havnen.
- Gadebelysning til havnen.
- Hjemmesiden, mere brug af Facebook.
- Samarbejde på kryds og tværs af de forskellige landsbylaug og reklamer for aktiviteter for alle landsbylaugene.

Hvilke handlinger skal skrives i udviklingsplanen i perioden 2015 – 2020:

- Badebro ved stranden.
- Badebro ved Handelskostskolen (projekt for Spejdernes Lejr 2017??).
- En Tømmerflåde i havet.
- Blomsterkummer/indsnævring.
- Beplantning af/ved cykelstien.
- Cykel/Gangsti fra Fiskervej til Handelskostskolen.
- Gadelys på Fiskervej og Mommarkvej.
- Gadelys på Havnen og på cykelsti.
- Solcelle belysning langs kajen.

- Bedre skilte og fjerne grene så man kan se de nuværende skilte (40 km skilte).
- Skaterbane.
- Cykel/gangsti på Fiskervej.
- Cykelsti til Lysabild.
- Cykelsti til Blommegaard.
- Oversigt over alle gangstier i Mommark området (brochure/skilte).
- Genetablere bænke/borde ved udsigtspunkt, evt grill plads hvor kiosken tidligere har været og et læhegn.
- Handelskostskolen inviterer borgerne indenfor.
- Ny værelsesfløj på Handelskostskolen og skorstenen fjernes. Legeplads.
- Ingen vindmøller og de 2 i Mintebjerg fjernes.
- Bro til Fyn.
- Bedre mobil dækning, ikke kun TDC.
- Få malet Fiskervej 2 i svensk rød.
- Fiskerestaurant.
- Møntvaskeri.
- Købmand.
- Bedre udbedring af de små veje i området.

Carsten fra Mommark Marina fortalte om ideer de næste 2 år frem bla. at søge EU-midler i samarbejde med Landsbylauget til en badebro. Landsbylauget afventer hans henvendelse ☺

(Referent: Jette L. S. Christensen)

På vegne af Landsbylauget